

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΝΕΑ

Επιμέλεια: Βάσω Ηλιοπούλου

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Αρχαίος οικισμός στα Τέμπη

Οι εργασίες για την κατασκευή οδικής σήραγγας στην κοιλάδα των Τεμπών έφεραν στο φως έναν παλαιοχριστιανικό οικισμό, ένα αρχαίο λατομείο, τμήμα νεκροταφείου με πέντε τάφους που χρονολογούνται στον 6ο αιώνα, ένα πατητήρι σταφυλιών της ίδιας περιόδου και νομίσματα του 4ου αιώνα, τα περισσότερα από τα οποία ανήκουν στον αυτοκράτορα Κωνσταντίο (337-361). Το λατομείο κρίνεται από τους αρχαιολόγους ως εξαιρετικά ενδιαφέρον, καθώς διατηρούνται αρχαίες λατομικές εστίες όπου διακρίνονται ακόμη τμήματα λατομικού υλικού σε μορφή ακατέργαστων κίωνων. Το γεγονός ότι τέτοιο υλικό έχει βρεθεί και στον ποταμό Πηνειό οδηγεί στην υπόθεση ότι προωθούνταν στο εμπόριο μέσω λιμανιού στις εκβολές του ποταμού.

Νέα ευρήματα στη Δήλο

Ένα βιοτεχνικό και εμπορικό τμήμα της αρχαίας πόλης, ένα εργαστήριο κατασκευής μεταλλικών αγαλματιδίων, το εργαστήριο ενός ζωγράφου και καταστή-

ματα πώλησης άρτου και ποτών, καθώς και ένα εργαστήριο χρυσοχοΐας με κοσμήματα που βρέθηκαν επί τόπου αποκαλύφθηκαν στη Δήλο στη διάρκεια εργασιών για τη χάραξη διαδρομών των επισκεπτών. Τα ευρήματα εντοπίστηκαν στη γνωστή Οδό των Λεόντων. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα κοσμήματα που βρέθηκαν στο εργαστήριο χρυσοχοΐας (μεταξύ των οποίων και ένα χρυσό δαχτυλίδι με κεφάλι γάτας) όμοια με άλλα τα οποία είχαν βρεθεί κατά τη δεκαετία του '60 και θεωρήθηκαν τότε εισηγούμενα από την Αλεξάνδρεια.

Σημαντικά ευρήματα στα Μακρά Τείχη

Δύο κτίρια, το ένα χτισμένο επάνω στο άλλο, ήρθαν στο φως στη διάρκεια ανασκαφών σε οικόπεδο της οδού Πειραιώς 7 που διεξήγαγαν οι αρχαιολόγοι της ΚΣΤ' Εφορείας Αρχαιοτήτων. Τα κτίρια είχαν προσανατολισμό προς ΝΑ, ενώ μπροστά από την είσοδο του άνω κτιρίου υπάρχει βάθρο ή βωμός (1,55 x 1,00 μ.), καθώς και μια στήλη και δύο πεσσοί. Το παλαιότερο κτίριο χρονολογείται στους ύστερους αρχαϊκούς χρόνους, ενώ το νεότερο στους κλασικούς, με χρήση ως και τον 4ο αιώνα π.Χ.

Οι αρχαιολόγοι πιστεύουν ότι πρόκειται για κάποιο είδος ιερού, αλλά δεν είναι δυνατή προς το παρόν η ερμηνεία του ρόλου τους, ενώ είναι τα μοναδικά κτίρια που έχουν αποκαλυφθεί βορειώς των Μακρών Τειχών στην οδό Αθηνών-Πειραιώς.

Προϊστορικός οικισμός αποκαλύφθηκε στην Κοζάνη

Ο οικισμός της Τελικής Νεολιθικής περιόδου (5η-4η π.Χ. χιλιετία) και της Ύστερης Εποχής Χαλκού (2η π.Χ. χιλιετία) εντοπίστηκε πρόσφατα στο λόφο της Αγίας Άννας Σερβίων. Η θέση του θεωρείται αρκετά σημαντική από τους αρχαιολόγους, καθώς επιβεβαιώνει την ανάπτυξη νεολιθικών οικισμών στον παραποτάμιο χώρο της περιοχής Σερβίων αλλά και στην ευρύτερη περιοχή.

Ρωμαϊκή έπαυλη στην Ποτίδαια

Από τον 1ο ως τον 3ο αιώνα μ.Χ. χρονολογούν οι αρχαιολόγοι την πολυτελή ιδιωτική κατοικία έκτασης 400 τ.μ., που αποκαλύφθηκε στη διάρκεια σωστικής ανασκαφής σε οικόπεδο της Ποτίδαιας Χαλκιδικής. Στα ευρήματα περιλαμβάνονται ένα ακέφαλο μαρμάρινο άγαλμα (3ου αι. μ.Χ.) της θεάς Αρτέμιδος, ένα μαρμάρινο αγαλμάτιο του Ηρακλή με το ρόπαλο και τη λεοντή σε θέση ανάπαυσης, καθώς και κεραμική πολυτελείας, νομίσματα, ειδώλια, λυχνάρια, οστέινα εργαλεία και αντικείμενα καθημερινής χρήσης.

Παλαιοντολογικά ευρήματα στο Σέσκλο

Παλαιοντολογικά ευρήματα ήρθαν στο φως σε αργιλωρυχείο της βιομηχανίας ΑΓΕΤ στο Σέσκλο, σύμφωνα με ανακοίνωση του Ινστιτούτου Προστασίας Γεωλογικών Μνημείων «Λίθος». Πρόκειται κυρίως για οστά προϊστο-

ρικών θηλαστικών (ιπποειδή, βοσειδή, σαρκοφάγα) καθώς και θραύσματα από χαυλιόδοντα, μεγάλο μέρος των οποίων έχει καταστραφεί από τα σκαπτικά μηχανήματα. Οι ιθύνοντες του Ινστιτούτου τονίζουν την ανάγκη επίβλεψης των εκσκαφών από ειδικό επιστήμονα, για να αποφευχθούν στο μέλλον καταστροφές παλαιοντολογικών ευρημάτων.

Μυκηναϊκό ανάκτορο στη Θήβα

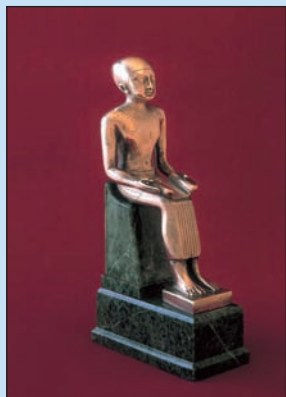
Ένα μυκηναϊκό κτίριο, ανακτορικό πιθανότατα, ήρθε στο φως στην Ακρόπολη της Θήβας. Οι ανασκαφές που έγιναν από τη Ή' Εφορεία Αρχαιοτήτων αποκάλυψαν ένα ισχυρό οικοδομικό συγκρότημα που καταστράφηκε από φωτιά τον 13ο αιώνα π.Χ. Η θέση του κτιρίου (στο υψηλότερο σημείο της ακρόπολης), τα αρχιτεκτονικά του στοιχεία, οι τοιχογραφίες, τα κοσμήματα, καθώς και η άφθονη κεραμική φανερώνουν τη μεγάλη σημασία του. Από τα ευρήματα ξεχωρίζουν οι τοιχογραφίες (σε σπαράγματα) οι οποίες απεικονίζουν πομπή γυναικών σε φυσικό μέγεθος (διακρίνονται τα πρόσωπά τους), δύο παραλληλεπίπεδα πήλινα αντικείμενα, διαστάσεων 12x7 εκ., τα οποία φέρουν ζωγραφισμένα και στις έξι πλευρές τους ψάρια, καθώς και δύο σιδερένια εγχειρίδια με μαρμάρινο «μήλο» και καρφιά με χρυσή επικάλυψη στη λαβή.

Χάλκινο άγαλμα ανασύρθηκε από τα ανοιχτά της Καλύμνου

Πρόκειται για τον κορμό έφιππου θωρακοφόρου άνδρα, μάλλον της υστεροελληνιστικής εποχής (τέλη 2ου αι. π.Χ.-αρχές 1ου αι. π.Χ.). Ο κορμός φέρει χιτωνίσκο με κοντές χειρίδες, θώρακα και χλαμύδα και κρατούσε ξίφος κρεμασμένο από τελαμώνα, που διακοσμείται με πλακίδιο με εγχάρκτη παράσταση αρχαϊστικής Νίκης. Το άγαλμα μεταφέρ-

Χρησιμοποιούμε τα φάρμακα των Φαραώ

Το 62% των φαρμάκων που χρησιμοποιούσαν οι αρχαίοι Αιγύπτιοι την εποχή των Φαραώ, σύμφωνα με τις μελέτες της Τζάκι Κάμπελ, του Κέντρου Βιοιατρικής Αιγυπτιολογίας του Πανεπιστημίου του Μάντσεστερ, συναντώνται σε διάφορα φάρμακα που παρασκευάζονται και σήμερα, για αντίστοιχες περιπτώσεις με αυτές των Αιγυπτίων, και μάλιστα περίπου στην ίδια δοσολογία!

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΝΕΑ

θηκε στις δεξαμενές αφαλάτωσης της Εφορείας Εναλίων Αρχαιοτήτων του Υπουργείου Πολιτισμού για περαιτέρω έρευνα.

Κινητή σκηνή διέθετε

το θέατρο της αρχαίας Μεσσήνης

Τρεις παράλληλες λίθινες αύλακες, οι οποίες αποκαλύφθηκαν πρόσφατα μπροστά από τη σκηνή οδηγούν στο συμπέρασμα ότι στον ελλαδικό χώρο του 3ου αι. π.Χ. υπήρχαν θέατρα με κινητή σκηνή. Πρόκειται για τις αύλακες υποδοχής των τροχών της κινητής σκηνής, η οποία στη διάρκεια των παραστάσεων συρόταν μπροστά από την ορχήστρα του θεάτρου, ενώ μετά την παράσταση αποθηκευόταν στη σκηνοθήκη, η οποία ήταν κτισμένη μπροστά από την ανατολική πάροδο του θεάτρου. Το εύρημα ανατρέπει την επικρατούσα εικόνα για την αρχιτεκτονική των αρχαίων θεάτρων, καθώς μέχρι σήμερα πιστευόταν ότι η κινητή σκηνή είχε εμφανιστεί για πρώτη φορά στο θέατρο της Πομπηίας τον 1ο αι. μ.Χ. και από εκεί οι Ρωμαίοι μετέφεραν την ιδέα στις περιοχές που κατέκτησαν. Σύμφωνα όμως με τον καθηγητή Πέτρο Θέμελη, που διεξάγει τις ανασκαφές, το νέο εύρημα αποδεικνύει ότι η κινητή σκηνή υπήρξε ελληνική εφεύρεση. Οι ανασκαφές συνεχίζονται για την πλήρη αποκάλυψη των αυλάκων και της ανατολικής παρόδου του θεάτρου, όπου βρίσκεται η σκηνοθήκη, ώστε να αρχίσει το αναστηλωτικό έργο.

Άνοιξε το Μουσείο Ναυπλίου

Ριζικά ανακαινισμένο, με σύγχρονη μουσειακή υποδομή και νέα έκθεση των αρχαιοτήτων του, το Αρχαιολογικό Μουσείο Ναυπλίου άνοιξε τις πύλες του για τους επισκέπτες. Τα εκθέματα έχουν οργανωθεί σε θεματικές ενότητες με στόχο την ανάδειξη των πολιτισμών που άνθησαν στην Αργολίδα από το 3200 π.Χ. ως και τον 6ο αιώνα μ.Χ. Στα εκθέματα ξεχωρίζει η χάλκινη πανοπλία των Δενδρών, εξαιρετο δείγμα μυκηναϊκής μεταλλοτεχνίας.

Ο Απόλλων Ζωστήρ στο ΚΑΣ

Η κατασκευή στεγανολεκάνης επιβλήθηκε από το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο ως η κα-

ταλληλότερη λύση για τον παραθαλάσσιο ναό του Απόλλωνα Ζωστήρα. Η έφορος αρχαιοτήτων Πειραιά Έφη Λυγκούρη τόνισε ότι σημαντικά μαρμάρινα μέλη του ναού καταστρέφονται και επισήμανε την ανάγκη για έργα συντήρησης και αναστήλωσης του ναού.

Με σκαλωσιές το Κάστρο των Ιπποτών

Περισσότερο από ένα χρόνο μετά την κατάρρευση τμήματος των επάλξεων του δυτικού πύργου της κεντρικής εισόδου του Κάστρου των Ιπποτών στη Ρόδο και ενώ έχει εγκριθεί η μελέτη αποκατάστασης από το ΚΑΣ, οι εργασίες δεν έχουν ξεκινήσει και η πρόσοψη παραμένει καλυμμένη από σκαλωσιές. Οι μελετητές αρχαιολόγοι του ΥΠΠΟ και της Διεύθυνσης Μεσαιωνικής Πόλης του Δήμου Ροδίων εκτιμούν ότι απαιτούνται τέσσερις μήνες για να ολοκληρωθούν οι εργασίες.

Παυλοπέτρι: αγώνας δρόμου για τη διάσωση της βυθισμένης πόλης

Επιστήμονες από το Underwater Archaeology Research Centre (UARC) του Πανεπιστημίου του Nottingham φιλοδοξούν να αποκαλύψουν τα μυστικά της αρχαιότερης βυθισμένης πόλης στον κόσμο, στο Παυλοπέτρι Λακωνίας, με τη βοήθεια εξοπλισμού που ίσως φέρει επανάσταση στο χώρο της ενάλιας αρχαιολογίας. Η βυθισμένη προϊστορική πόλη εντοπίστηκε και χαρτογραφήθηκε το 1968. Έκτοτε δεν έγινε καμία εργασία στην περιοχή. Ο δρ Jon Henderson θα είναι ο πρώτος αρχαιολόγος που θα έχει πρόσβαση στη θέση αυτή, έχοντας πάρει ειδική άδεια από το ελληνικό κράτος. Στόχος των επιστημόνων είναι να αποκαλύψουν την ιστορία και την ανάπτυξη της πόλης, να ανακαλύψουν από πότε κατοικήθηκε, και μέσω συστηματικής μελέτης της γεωμορφολογίας της περιοχής να αποδείξουν πότε και για ποιους λόγους η πόλη εξαφανίστηκε κάτω από τη θάλασσα. Το πρόγραμμα χρηματοδοτούν το Institute of Aegean Prehistory (INSTAP), το Πανεπιστήμιο του Nottingham

Πρωτότυπο δαχτυλίδι του 4ου αι. π.Χ.

Πρωτοτυπία του 4ου αιώνα π.Χ. αποτελεί το δαχτυλίδι που βρίσκεται στο Μουσείο της Νέας Υόρκης: γυάλινος, διάφανος δακτυλιόλιθος με χρυσή παράσταση Νίκης που χορεύει. Η πρωτοτυπία του έγκειται στην τεχνική της κατασκευής του. Σε γυάλινη βάση (δακτυλιόλιθο) επικολλάται λεπτό χρυσό έλασμα σε σχήμα Νίκης και στη συνέχεια επικαλύπτεται και πάλι με λεπτή στρώση γυαλιού, έτσι ώστε να δίνει την εντύπωση ότι η παράσταση αιωρείται μέσα στον διάφανο δακτυλιόλιθο.

και η Βρετανική Αρχαιολογική Σχολή Αθηνών, ενώ έχουν προγραμματιστεί τέσσερις ανασκαφικές περιόδους.

Αναβιώνει το αρχαίο θέατρο του Δίου

Η αποκατάσταση των κερκίδων στο αρχαίο θέατρο του Δίου είναι γεγονός. Οι εργασίες στο κάτω διάζωμα ολοκληρώθηκαν αποκαθιστώντας το κενό ανάμεσα στο θεατή και τον καλλιτέχνη που βρίσκεται στη σκηνή, ενώ, όπως διαβεβαιώνουν οι μελετητές, η παρέμβαση σέβεται απόλυτα την ιστορία και την αρχαιολογική αξία του χώρου και όλες οι εργασίες πληρούν τις προδιαγραφές για την ανάδειξη των αρχαιολογικών χώρων. Η επίσημη τελετή εγκαινίων αναμένεται να γίνει στα μέσα Ιουλίου.

Ενδιαφέρον για το κάστρο της Βερενίκης

Το αρχαίο κάστρο της Βερενίκης, σημαντικό μνημείο της ελληνιστικής περιόδου στην Ήπειρο, επισκέφθηκαν πρόσφατα αρχαιολόγοι της ΙΒ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων. Σκοπός της επίσκεψης ήταν η αυτοψία στο χώρο. Από το μνημείο διασώζεται σε αρκετά καλή κατάσταση το δυτικό μέρος της ακρόπολης, ενώ σύμφωνα με τις πηγές υπάρχουν λείψανα αρχαίων τάφων στην ευρύτερη περιοχή. Η δημοτική αρχή του Δήμου Μολοσσών καταβάλλει προσπάθειες για τη συ-

νολική ανάδειξη και αξιοποίηση των αρχαίων μνημείων της περιοχής, ωστόσο για να γίνει κάτι τέτοιο απαιτείται χρηματοδότηση από το Υπουργείο Πολιτισμού.

Νέο στέγαστρο στο ανάκτορο του Νέστορα

Το νέο στέγαστρο στον Εγκλιανό Μεσσηνίας θα έχει έκταση 2.000 τ.μ., όση και το υπάρχον, ενώ προβλέπεται να ληφθούν μέτρα στέγασης ενός τμήματος της εσωτερικής αυλής, που τώρα δεν προστατεύεται, σύμφωνα με απόφαση του ΚΑΣ. Η τοπική Εφορεία Αρχαιοτήτων ζητούσε την κατασκευή στεγαστρού έκτασης 7,5 στρεμμάτων, με στόχο να καταστεί δυνατή η περαιτέρω ανάδειξη των μνημείων του χώρου, πρόταση που δεν έγινε δεκτή.

Αρχίζει η έρευνα για τον Ιππόδρομο της Ολυμπίας

Οι αρχαιολόγοι του Γερμανικού Αρχαιολογικού Ινστιτούτου, χρησιμοποιώντας τη μέθοδο της γεωηλεκτρικής τομογραφίας αλλά και δοκιμαστικές αρχαιολογικές τομές, και με οδηγό τον Πausανία, θα προσπαθήσουν να εντοπίσουν τον Ιππόδρομο και την Αγορά της Ολυμπίας. Το πρόσφατο εύρημα του ιερού της Δήμητρας Χαμύνης από τη Ζ' Εφορεία Αρχαιοτήτων, το οποίο βρισκόταν στο τέλος της βόρειας πλευράς του Ιπποδρόμου, θεωρείται ότι θα βοηθήσει την έρευνα η οποία θα συνεχιστεί στην περιοχή νοτίως του Λεωνι-

δαίου και δυτικά της Νότιας Στοάς, καθώς εκεί μαρτυρείται από τον Πausανία η ύπαρξη του βωμού του Διός Αγοραίου και της Αρτέμιδος Αγοραίας και είναι πιθανόν εκεί να βρίσκεται η Αγορά της αρχαίας Ολυμπίας. Η έρευνα φιλοδοξεί επίσης να εντοπίσει τα όρια του αρχαίου ιερού, τα οποία πιθανολογείται ότι εκτεινόταν προς Βορρά, πέρα από το αρχαίο Γυμνάσιο, κατά μήκος του Κλαδέου.

Το ΕΑΜ στεγάζει επαναπατρισμένες αρχαιότητες
111 όστρακα, μολύβδινοι σύνδεσμοι και επτά νομίσματα από τον Θορικό Αττικής (που χρονολογούνται από τον 5ο ως τον 2ο αιώνα π.Χ.) τα οποία επέστρεψε το Βέλγιο στην Ελλάδα, 96 αρχαία χάλκινα και πήλινα αγγεία, προερχόμενα από νεκροταφείο των υστεροκλασικών χρόνων, πιθανότατα της Θεσσαλίας, που είχαν κατασχεθεί το 2007 στο τελωνείο της Νυρεμβέργης, και θραύσμα επιστύλιου μεσοβυζαντινού τέμπλου, πιθανόν προερχόμενο από μνημείο της αρχαίας αγοράς ή της ευρύτερης περιοχής της Πλάκας, το οποίο βρετανός ιδιώτης πρόσφερε στην ελληνική πρεσβεία στο Λονδίνο βρίσκονται πια στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο.

Ένα στέγαστρο για το Λύκειο του Αριστοτέλη
Τον Ιανουάριο του 2010 θα αρχίσουν οι εργασίες για την κατασκευή στεγαστρου στο Λύκειο του Αριστοτέλη, όπως ανακοίνωσε το Υπουργείο Πολιτισμού. Το έργο έχει προϋπολογισμό 4,5 εκατ. ευρώ και οι εργασίες αναμένεται να έχουν ολοκληρωθεί σε διάστημα ενός έτους. Στόχος είναι να διαμορφωθεί ο χώρος έτσι ώστε να είναι αντάξιος της σπουδαιότητας και του οικουμενικού συμβολισμού του, αλλά και να ενοποιηθεί ο αρχαιολογικός χώρος με τον περιβάλλοντα χώρο του Βυζαντινού Μουσείου.

Ταυτοποιήθηκε ο χάλκινος άνδρας του Μπρίντζι
Δεκαεπτά χρόνια μετά τον εντοπισμό του νότια των ακτών του Μπρίντζι, έγινε δυνατή η ταυτοποίηση του περίφημου, ύψους

1,50 μ., χάλκινου αγάλματος που βρέθηκε μόνο αυτό ακέραιο ανάμεσα σε περισσότερα από 700 χάλκινα θραύσματα άλλων αντικειμένων. Αναλυτικές αρχαιολογικές μελέτες οδήγησαν στο συμπέρασμα ότι αναπαριστά τον Πολυδεύκη, τον μαθητή του σοφιστή Ηρώδη του Αττικού (2ος αι. μ.Χ.). Άγνωστο παραμένει ακόμα πώς κατέληξε στη θάλασσα το άγαλμα, καθώς σε μεγάλη απόσταση από το σημείο όπου βρέθηκε δεν εντοπίστηκαν ίχνη πλοίου, γεγονός που θα παρέπεμπε σε ναυάγιο. Ο χάλκινος Πολυδεύκης εκτίθεται πλέον στο περιφερειακό μουσείο F. Ribezzo του Μπρίντζι.

Εγκαινιάστηκε το νέο Αρχαιολογικό Μουσείο Καλύμνου
Το νέο μουσείο, που βρίσκεται στην Αγία Τριάδα της Πόθιας, περιλαμβάνει περισσότερα από 800 αντικείμενα από την Προϊστορική ως και τη Μεταβυζαντινή εποχή, αναδεικνύοντας την ιστορία του νησιού στη διάρκεια χιλιετιών. Στα εκθέματα πρωταγωνιστούν η χάλκινη «Κυρά της Καλύμνου» (που επέστρεψε πρόσφατα στο νησί), ένα λατρευτικό άγαλμα του Ασκληπιού από μάρμαρο και ο μεγάλος αριθμός γλυπτών αναθημάτων που αποκαλύφθηκαν στο ιερό του Δαλίου Απόλλωνος.

Εγκαίνια για το Μουσείο της Χαιρώνειας
Ύστερα από εργασίες που κράτησαν πέντε χρόνια, το Μουσείο της Χαιρώνειας είναι και πάλι ανοιχτό για τους επισκέπτες. Τα εκθέματα περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, όπλα, αγγεία και μικροαντικείμενα από τον τύμβο των πεσόντων Μακεδόνων στη μάχη της Χαιρώνειας και από το πολυάνδριο, το ομοίωμα ενός σπιτιού της Μέσης Νεολιθικής εποχής, αντικείμενα από την καθημερινή ζωή κατά την 3η και 2η χιλιετία π.Χ., ένα «θησαυρό» με χάλκινα εργαλεία και μια συλλογή χάλκινων κρίκων και σπειροειδών κοσμημάτων από το Μαυρονέρι Δαύλειας. Το εντυπωσιακότερο έκθεμα είναι ένας Κούρος (550-540 π.Χ.) πιθανότατα παριανού εργαστηρίου, που βρέθηκε στον Ορχομενό.

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

Έκθεση παλαιούπιν στην Γεννάδειο Βιβλιοθήκη
Με αφορμή το νέο βιβλίο του Κωνσταντίνου Στάικου, *Εκδοτικά Τυπογραφικά Σήματα Βιβλίων του Ελληνικού Κόσμου (1494-1821)*, η Γεννάδειος Βιβλιοθήκη διοργανώνει έκθεση με αντιπροσωπευτικά βιβλία από τις συλλογές της (έως τις 30.6.2009). Τα σήματα που παρουσιάζονται στην έκθεση αντιπροσωπεύουν κυρίως ελληνικά έντυπα που τυπώθηκαν εκτός Ελλάδας και πριν από την Επανάσταση του '21.

Προκολομβιανή τέχνη στο Μουσείο Μπενάκη
Η Συλλογή του Γιώργου Γόντικα, η οποία αποτελεί το μοναδικό καταγεγραμμένο σύνολο έργων προκολομβιανής τέχνης στην Ελλάδα, παρουσιάζεται σε έκθεση που διοργανώνει το Μουσείο Μπενάκη (Κεντρικό Κτίριο, 25.6-30.8.2009). Η έκθεση εστιάζει στους πολιτισμούς των Άνδεων και στόχο έχει να παρουσιάσει την άγνωστη, για τα ελληνικά δεδομένα, τέχνη των προκολομβιανών χωρών μέσα από αντικείμενα της καθημερινής και θρησκευτικής ζωής. Παράλληλα με την έκθεση, θα πραγματοποιηθούν διαλέξεις και εκπαιδευτικά προγράμματα, ενώ θα κυκλοφορήσει δίσκος επιστημονικός κατάλογος (στα ελληνικά και στα αγγλικά), το υλικό του οποίου επεξεργάστηκαν η Αγάπη Φιλίνη και ο Colin McEwan.

Leonardo da Vinci: εφευρέτης και επιστήμονας
Ο τρόπος με τον οποίο τα έργα του Leonardo da Vinci συνδέουν την ελληνική αρχαιότητα με την Αναγέννηση και την Αναγέννηση με τη σύγχρονη εποχή, καθώς και η σχέση ανάμεσα στην τέχνη, την επιστήμη και την τεχνική αποτελούν τον βασικό κορμό έκθεσης που φιλοξενείται στο Διεθνές Εκθεσιακό Κέντρο Κρήτης (πρώην Αμερικανική Βάση Γουρνών) έως τις 15.10.2009. Η έκθεση, την οποία διοργανώνει ο Δήμος Γουβών σε συνεργασία

με το Cretaquarium (ΕΛ.ΚΕ.Θ.Ε.), έχει παρουσιαστεί σε πολλές ευρωπαϊκές πρωτεύουσες και στα εκθέματα περιλαμβάνονται 120 σχέδια, 25 μοντέλα εφευρέσεων και 12 οθόνες αφής με 6 multimedia εφαρμογές με χρήση/παρουσίαση 8.000 εικόνων, δίνοντας μια συνολική εικόνα του da Vinci ως εφευρέτη και ως επιστήμονα.

Ο Paul Delvaux και η αρχαιότητα
Αυτός είναι ο τίτλος έκθεσης αφιερωμένης στον βέλγο ζωγράφο την οποία διοργανώνει το Ίδρυμα Βασίλη και Ελίζας Γουλανδρή σε συνεργασία με το Βασιλικό Μουσείο Καλών Τεχνών των Βρυξελλών (28.6-27.9.2009). Η έκθεση, την επιμέλεια της οποίας έχει ο Michel Draguet, Διευθυντής των Μουσείων Καλών Τεχνών του Βελγίου, θα φιλοξενηθεί στο Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης στην Άνδρο και θα παρουσιάσει, για πρώτη φορά στη χώρα μας, συνολικά 60 ελαιογραφίες και σχέδια. Επίκεντρο της έκθεσης είναι οι αναφορές και οι σχέσεις του Delvaux με την Ελλάδα μέσα από το μύθο, την ανεξάντλητη ελληνική θεματολογία, από όπου συστηματικά άντλησε στοιχεία για να διαπλέξει τη δική του προσωπική μυθολογία. Η έκθεση θα συνοδεύεται από ειδική έκδοση με εμπειριστατωμένα ιστορικά κείμενα, λήμματα, βιβλιογραφικά και εργογραφικά σημειώματα, καθώς και πλήρες βιογραφικό του καλλιτέχνη, ενώ παράλληλα με αυτήν θα πραγματοποιηθούν εκδηλώσεις και ομιλίες.

Το Άγιον Όρος στο Παρίσι
«Ο Άθως και η Βυζαντινή Αυτοκρατορία: Θησαυροί από το Άγιον Όρος» είναι ο τίτλος μεγάλης έκθεσης κειμηλίων του Αγίου Όρους που εκτίθενται στο Petit Palais στο Παρίσι ως τις 5 Ιουλίου. Στην έκθεση παρουσιάζονται 181 κειμήλια, μεταξύ των οποίων έργα βυζαντινής και μεταβυζαντινής τέχνης από τις μονές Βατοπεδίου, Ιβήρων, Παύλου, Διονυσίου, Ξενοφώντος, Παντοκράτορος, Καρακάλου, Σίμωνος Πέτρας και Γρηγορίου. Στόχος

της έκθεσης είναι να αποκαλυφθεί μια άλλη διάσταση της βυζαντινής τέχνης καθώς τα έργα που παρουσιάζονται συνιστούν μέρος της ζώσας παράδοσης του Βυζαντίου, που βιώνεται αδιάλειπτα ως σήμερα στα μοναστήρια της χερσονήσου του Άθω.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Συμπόσιο για την Ιστορία και τον Πολιτισμό της Πρέβεζας

Το 2ο Διεθνές Συμπόσιο για την Ιστορία και τον Πολιτισμό της Πρέβεζας, που συνδιοργανώνουν το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, ο Δήμος Πρέβεζας και το Ίδρυμα «Ακτία Νικόπολις» θα πραγματοποιηθεί στην πόλη (16-20.9.2009). Σκοπός του συμποσίου είναι η παρουσίαση δεδομένων που έχουν προκύψει από την πρόσφατη επιστημονική έρευνα για την ιστορία και τον πολιτισμό της Πρέβεζας, από την ύστερη βυζαντινή περίοδο έως τα μέσα του 20ού αιώνα. Το συνέδριο περιλαμβάνει τις θεματικές ενότητες: «Μεσαιωνικοί-βυζαντινοί χρόνοι», «Μεταβυζαντινή τέχνη. Οικιστικό και αρχιτεκτονικό περιβάλλον», «Από την απελευθέρωση ως τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Το ζύμμα μιας νέας εποχής», «20ός αιώνας: Λαϊκός πολιτισμός, τέχνη, κοινωνία, εκπαίδευση» (πληροφορίες: Δρ Βασίλης Πολυχρονόπουλος, 26510 95953 και vrolyhro@cc.uoi.gr).

Ξένος-Μέτοικος, Αρχαιότητα και αρχαίο δράμα

Αυτό είναι το θέμα διεθνούς συμποσίου που θα πραγματοποιηθεί στους Δελφούς, στο πλαίσιο της XIV Διεθνούς Συνάντησης Αρχαίου Δράματος που διοργανώνει το Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Κέντρο Δελφών (4-5.7.2009). Στη διάρκεια του συμποσίου καθηγητές θεατρολογίας και φιλολογίας από την Ελλάδα και το εξωτερικό θα εξετάσουν την έννοια του «ξένου» στην αρχαιότητα και το αρχαίο δράμα (πληροφορίες: eccd-cul@otenet.gr, 210 3312781).

ΙΑ΄ Διεθνές Κρητολογικό Συνέδριο

Η Ιστορική και Λαογραφική Εται-

ρεία Ρεθύμνου (Ι.Λ.Ε.Ρ.) θα διοργανώσει το ΙΑ΄ Διεθνές Κρητολογικό Συνέδριο (Σεπτέμβριος 2011). Οι εργασίες του Συνεδρίου θα καταναμηθούν σε τρία τμήματα (Αρχαίων Χρόνων, Μέσων Χρόνων και Νεότερων Χρόνων) και οι θεματικές ενότητες θα διαμορφωθούν από τις δηλώσεις των συνέδρων. Οι ανακοινώσεις πρέπει να αναφέρονται στην Κρήτη και να αφορούν κυρίως την Αρχαιολογία, την Ιστορία, την Τέχνη, τη Γλώσσα, τη Φιλολογία και την Εθνογραφία της, ενώ το θεματικό περιεχόμενό τους δεν θα πρέπει να εκτείνεται χρονικά πέραν του έτους 1974. Η διάρκεια της κάθε ανακοίνωσης ορίζεται σε 20 λεπτά, από τα οποία τα πέντε διατίθενται για συζήτηση, ενώ υπάρχει η δυνατότητα επιλογής του τρόπου παρουσίασης. Οι δηλώσεις συμμετοχής και οι περιλήψεις των ανακοινώσεων (έως 500 λέξεις, σε δακτυλογραφημένη ή σε ηλεκτρονική/ψηφιακή μορφή, στα ελληνικά ή στα αγγλικά) πρέπει να υποβληθούν έως το τέλος Δεκεμβρίου 2009 στον: Μιχάλη Τρούλη (Αγίας Βαρβάρας 26, Ρέθυμνο 74100, τηλ.: 28310 29215, iler@iler.gr).

BIBLIA

Romanesque Art, in the MNAC Collections

Manuel Castineiras & John Camps εκδ. Museu Nacional d'Art de Catalunya and Lunweg Ed., Barcelona 2008

Θαυμάσια έκδοση, που μας δείχνει μέρος του πλούτου των Μουσείων της Καταλωνίας στη μεσαιωνική θρησκευτική τέχνη, αλλά και το χαρακτήρα της ρωμανικής αυτής τέχνης (11ος-13ος αι.) που αναπτύχθηκε σε έναν τόσο ιδιόζοντα χώρο.

Αρχαία νομίσματα, ιστορικά τεκμήρια

Δρόσος Κραβαρτόγιαννος Άμφισσα 2009

Ο συγγραφέας, γνωστός αρχαιόφιλος, ιστοριοδίφης και εκδότης, αλλά και συλλέκτης, ο οποίος δώρισε τη νομισματική του συλλογή (πάνω από 2.500 νομί-

σματα) στο Μουσείο της Άμφισσας, στον τόμο αυτόν παρουσιάζει και σχολιάζει ιστορικά, με γόνιμο τρόπο, τα τοπικά νομίσματα – τη συλλογή του, τους θησαυρούς και μεμονωμένα ευρήματα. Με τον τρόπο αυτόν, μια σημαντική νομισματική συλλογή γίνεται έναυσμα για την εμπάθυνση του ρόλου του νομισματος στην ιστορική μας γνώση.

Δισπηλιό. Σημειώσεις για τον επισκέπτη

Γ.Χ. Χουρμουζιάδης εκδ. Καπόν, Αθήνα 2008

Μόνο κάποιος που γνωρίζει και αγαπά μπορεί να μιήσει και το ευρύ κοινό στα όσα ο ίδιος ξέρει. Στην ξενάγηση αυτή, στον πρώτο ανασκαμμένο στην Ελλάδα λιμναίο οικισμό, ο ανασκαφέας μάς αποκαλύπτει την πολύπτυχη «προσωπικότητα» του προϊστορικού αυτού οικισμού με τρόπο γλαφυρό και με καλοδιαλεγμένες εικόνες. Η έκδοση καλαίσθητη και προσεγμένη στη λεπτομέρεια, καθιστά τον δίγλωσσο (ελληνικά, αγγλικά) αυτό μικρό οδηγό, πολύτιμο σύντροφο για τον επισκέπτη.

Inscriptions from Palaestina Tertia

Yannis Meimaris, Kalliope I. Kritikakou-Nikolaropoulou εκδ. ΚΕΡΑ, Αθήνα 2008

Συμπληρώθηκε με τον Β΄ τόμο η συλλογή των επιγραφών της πόλης Zoora (σημερινής Ghor es-Safi), της βυζαντινής περιόδου των 4ου-6ου αιώνων. Στις πρώιμες επιγραφές (4ος αι.) βρίσκονται σπάνιες αναφορές σε ονόματα πλανητών για τις ημέρες της εβδομάδας, επιτύμβιες μνείες σε θανάτους οφειλόμενους σε σεισμούς κ.ά. Ακόμα, παρέχουν πληροφορίες ως προς το ονομαστικόν, τα αξιώματα αλλά και την παλαιογραφία.

Τι είναι το Βυζάντιο;

Τζούντιθ Χέριν εκδ. Ωκεανίδα, Αθήνα 2008

Καθηγήτρια Μεσαιωνικής Ιστορίας, η Τζούντιθ Χέριν, με ένα γλαφυρό κείμενο που δεν το αφήνεις από τα χέρια σου πριν φτάσεις στην τελευταία του σελίδα, προσφέρει ένα απάνθισμα

από γνώσεις που «εικονογραφούν» την ιστορία του Βυζαντίου. Μια ιστορία που ξεκινάει πριν από την ίδρυσή του, καθώς το Βυζάντιο δεν ξεκίνησε από το μηδέν αλλά δημιουργήθηκε ως συνέχεια της αρχαιότητας και έδωσε τη δυνατότητα στην Ευρώπη να υπάρχει σήμερα, αναχαϊζοντας επί αιώνες τους εχθρούς που έρχονταν από την Ανατολή.

Θεές, πόρνες, σύζυγοι και δούλες

Sarah B. Pomeroy εκδ. Ινστιτούτου του Βιβλίου - Α. Καρδαμίτσα, Αθήνα 2008

Με υπότιτλο «Οι γυναίκες στην κλασική αρχαιότητα», το πόνημα αυτό υπήρξε από τα πρώτα που πραγματεύτηκαν την ιστορία των γυναικών με αντικειμενικότητα και υπευθυνότητα. Αντιμετωπίστηκε ως ανατρεπτικό, καθιέρωσε όμως έναν νέο τρόπο αντιμετώπισης της ιστορίας των γυναικών, ως ισάξια της ιστορίας των ανδρών, που ως τότε ήταν η μόνη ιστορία.

Η μεταλλουργία του χαλκού στην προανακτορική Κρήτη

Θωμάς Τσέλιος εκδ. Ινστιτούτου του Βιβλίου - Α. Καρδαμίτσα, Αθήνα 2008

Οι «Τεχνολογικές εξελίξεις και κοινωνικές όψεις» της μεταλλουργίας του χαλκού είναι το θέμα που πραγματεύεται ο Θ. Τσέλιος, καθώς η μεταλλουργία λειτούργησε αμφίδρομα μεταξύ τεχνολογίας και κοινωνίας στην (εξεταζόμενη) Κρήτη της προανακτορικής περιόδου. Πολύ ενδιαφέρουσα και πολλά υποσχόμενη μελέτη, ίσως μπορέσει να δώσει απαντήσεις που ζητούν οι αρχαιολόγοι.

Διαχείριση Αρχαιολογικών Έργων

Π.Α. Μαστραντώνης εκδ. Ινστιτούτου του Βιβλίου - Α. Καρδαμίτσα, Αθήνα 2008

«Θεωρητικό πλαίσιο και ανάπτυξη εξειδικευμένων εργαλείων» είναι ο υπότιτλος του έργου, το οποίο αποτελεί πρωτοπόρα και πρωτότυπη μελέτη στο χώρο του που είναι ακόμα στο στάδιο της διαμόρφωσης, όπως παρατηρεί ο καθηγητής κ. Λαμπρινουδάκης στον πρόλογό του.